

Сікора Вікторія Євгенівна, здобувач ступеня вищої освіти бакалавр навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника
Науковий керівник: доцент кафедри кримінального права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент **Круль С. М.**

ПРАВОСВІДОМІСТЬ СУСПІЛЬСТВА

Проблема розбудови громадянського суспільства, демократичної правової держави є безпосередньо пов'язаною із розвитком правової свідомості і правової культури. Саме правова культура та правове виховання населення є соціальною гарантією дії верховенства правового закону в суспільстві. Слід зауважити, що наукове мислення та наукова правосвідомість у взаємодії з правовим мисленням і правосвідомістю особистості, які є головними елементами правової культури, здійснюють активний вплив на реалізацію верховенства правового закону.

Свідомість людини являє собою форму відображення (пізнання) навколишнього світу, яка знаходить свій вияв у різних оцінках, критичних зауваженнях і пропозиціях щодо функціонування певних явищ і процесів, які таким чином включаються у сферу життєдіяльності людини і суспільства. Однією з найважливіших складових частин свідомості є правова свідомість людини. Виникаючи до або після права чи разом з ним, правосвідомість супроводжує право протягом усієї правової історії, всього існування державно-організованого суспільства. Категорія «правосвідомість» служить для відображення особливого виміру правової дійсності, ставлення людей і суспільства до права, правової поведінки людей, правової діяльності держави, її інституцій [1, с. 13].

Правосвідомість відображає правову дійсність, що склалася за конкретно-історичних умов у тій чи іншій країні, але водночас впливає на функціонування й розвиток правової системи. Вона є активним елементом системи правового

регулювання суспільних відносин – право не може здійснювати свій регулятивний вплив інакше як через людей, безпосередньо впливаючи на їхню свідомість.

За посередництвом правових ідей та теорій, почуттів та емоцій норми права, інші правові явища оцінюються з точки зору життєвих потреб та інтересів людей і суспільства, справедливості, формуються установки на правову поведінку, уявлення щодо критеріїв ефективності правового регулювання, шляхів реформування та удосконалення законодавства, судово-правової системи, юридичної практики.

У демократичній державі стрижнем правосвідомості є визнання принципу верховенства права, життя і здоров'я, честі та гідності, недоторканності і безпеки людини як найвищої соціальної цінності, беззастережна повага до прав людини і громадянина як невід'ємних від особи можливостей, що становлять юридичний фундамент життєдіяльності людини [2, с. 103].

Правосвідомість – це сукупність суб'єктивних елементів правового регулювання: ідей, теорій, емоцій, почуттів та правових установок, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формується ставлення до права та юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив і напрямків розвитку правової системи з точки зору забезпечення гідного існування людини, справедливості в міжлюдських стосунках, ефективної організації життєдіяльності держави і суспільства [3, с. 87].

Для правової свідомості характерні такі риси. Правосвідомість є одним з різновидів суспільної свідомості. Їй, як і іншим формам суспільної свідомості (філософській, релігійній, моральній, політичній, естетичній), властиво відображувати навколишній світ, однак не увесь, а лише певний його аспект – правову дійсність. В умовах формування засад правової, демократичної державності правова складова суспільної свідомості дістає додаткові стимули для свого розвитку, становлення як однієї з найважливіших її частин.

Носіями правосвідомості є різні суб'єкти права: особистість, громадські об'єднання, політичні партії, державні органи і їх посадові особи, юристи-науковці, юристи-практики,

суспільство в цілому. В правовій свідомості відбивається ставлення суб'єкта до права, юридичної практики, поведінки (діяльності) інших суб'єктів правовідносин, їх оцінка. Правосвідомість знаходить свій вияв на всіх стадіях механізму правового регулювання, впливає на функціонування практично кожного елемента правової системи.

Об'єктом пізнання правосвідомості зазвичай є чинне право в усій багатоманітності його виявів. Разом з тим вона може містити в собі оцінку права минулого (аналіз правових пам'яток, наприклад Римського права, Руської правди) або формувати уявлення про право бажане, майбутнє [4, с. 55].

Таким чином, за своїм змістом правосвідомість є складним системним правовим явищем. Компоненти, що утворюють її (ідеї, теорії, концепції, почуття, емоції, настрої, установки тощо), структурно об'єднуються в дві відносно автономні компоненти – правову психологію і правову ідеологію.

Список використаних джерел

1. Третьак С. Правове забезпечення правової культури населення як умова створення основ громадянського суспільства / С. Третьак // Право України. – 2005. – № 4. – С. 65–68.

2. Теория государства и права : курс лекций / ред. Н. И. Матузов, А. В. Малько. – 2 изд. – М. : Юристъ, 2001. – 776 с.

3. Носков В. Правосвідомість у соціально-політичному розвитку людини / В. Носков, А. Кальянов, О. Єфросиніна // Політичний менеджмент. – 2005. – № 5 (14). – С. 125–133.

4. Теорія держави і права : навч. посіб. / ред. С. Л. Лисенков, В. В. Копейчиков. – Київ : Юрінком Інтер, 2003. – 368 с.